

Історія

УДК 27-9:929Шептицький:37.091(477.83/.86)"18"

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.20305831>

**Формування особистості о. Климентія (Казимира) Шептицького у
дитячі та юнацькі роки (1869 – 1892): родинні, освітні та релігійні
впливи**

Василів Павло Романович,

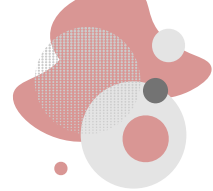
доктор наук з богослов'я, доцент кафедри богослов'я факультету
богословських і гуманітарних наук, науковий співробітник
Науково-дослідного інституту канонічного права і богословських наук,
ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого»,
м. Івано-Франківськ, Україна
<https://orcid.org/0000-0001-6523-5570>

Знак Андрій Володимирович,

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка, вул. Івана Франка, Україна

Прийнято: 28.04.2026 | Опубліковано: 20.05.2026

Анотація. У статті проаналізовано дитячі та юнацькі роки о. Климентія (Казимира) Шептицького у контексті формування його світогляду, освітніх орієнтацій і передумов вибору духовного шляху. На основі біографічного, історико-генетичного та системного підходів досліджено вплив родинного середовища, освітніх практик і релігійного виховання на

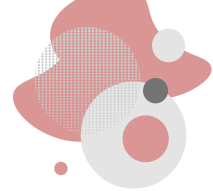

становлення особистості майбутнього діяча Української греко-католицької церкви. Встановлено, що вирішальну роль у формуванні його морально-ціннісних орієнтирів відіграли аристократичні традиції роду Шептицьких, поєднані з глибокою релігійністю та високим рівнем домашньої освіти.

З'ясовано, що початкове навчання під керівництвом домашніх педагогів забезпечило ранній інтелектуальний розвиток і формування мовних та культурних компетентностей. Показано, що навчання у гімназії св. Анни в Кракові та на правничому факультеті Ягеллонського університету, а також освітній досвід у Мюнхені та Парижі сприяли інтеграції Казимира Шептицького в європейський інтелектуальний простір і розширенню його світоглядних горизонтів. Доведено, що важливими чинниками становлення його особистості були також релігійно-моральне виховання, вплив духовних осіб і родинного оточення, зокрема приклад брата – митрополита Андрей Шептицький.

Обґрунтовано, що процес формування ідентичності Казимира Шептицького мав складний і багатовимірний характер, поєднуючи елементи польського культурного середовища та української церковної традиції. Встановлено, що ранній період його життя став визначальним у виборі духовного покликання та подальшої діяльності як церковного діяча. Зроблено висновок, що комплексний аналіз дитячих і юнацьких років дозволяє глибше зрозуміти генезу світогляду Климентія Шептицького та витоки його служіння.

Ключові слова: *о. Климентій (Казимир) Шептицький, УГКЦ, родина Шептицьких, освіта, ідентичність, духовне покликання, аристократія, Галичина, біографістика.*

**The formation of the personality of Father Klymentiy (Kazymyr)
Sheptytskyi in his childhood and youth (1869 – 1892): family, educational and
religious influences**

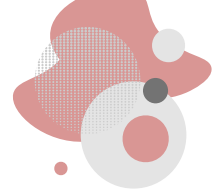
Pavlo Vasyliiv,

PhD hab. (Theology), Associate Professor, Department of Theology,
Faculty of Theology and Humanities,
Research Fellow, Research Institute of Canon Law and Theological Sciences,
Ivano-Frankivsk Academy of John Chrysostom,
Ivano-Frankivsk, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0001-6523-5570>

Andriy Znak,

graduate of the second (master's) level of higher education,
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University,
St. Ivana Franka, 24, Drohobych, Ukraine

Abstract. *The article analyzes the childhood and youth of Klymentiy Sheptytsky (Kazymyr Sheptytsky) in the context of the formation of his worldview, educational orientations and prerequisites for choosing a spiritual path. Based on biographical, historical-genetic and systemic approaches, the influence of the family environment, educational practices and religious upbringing on the formation of the personality of the future figure of the Ukrainian Greek Catholic Church is studied. It is established that the aristocratic traditions of the Sheptytsky family, combined with deep religiosity and a high level of home education, played a decisive role in the formation of his moral and value orientations. It is found that initial education under the guidance of home educators ensured early intellectual development and the formation of linguistic and cultural competencies. It is shown that studying at*

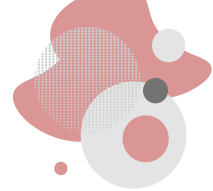

the St. Anna in Krakow and at the Faculty of Law of the Jagiellonian University, as well as educational experience in Munich and Paris contributed to the integration of Kazimierz Sheptytsky into the European intellectual space and the expansion of his worldview horizons. It is proven that important factors in the formation of his personality were also religious and moral upbringing, the influence of clergy and family environment, in particular the example of his brother - Metropolitan Andrey Sheptytsky.

It is substantiated that the process of forming the identity of Kazimierz Sheptytsky was complex and multidimensional, combining elements of the Polish cultural environment and Ukrainian church tradition. It is established that the early period of his life became decisive in choosing a spiritual vocation and further activity as a church figure. It is concluded that a comprehensive analysis of childhood and adolescence allows us to understand more deeply the genesis of the worldview of Klymenty Sheptytsky and the origins of his ministry.

Keywords: *Fr. Klymentiy (Kazimir) Sheptytsky, UGCC, Sheptytsky family, education, identity, spiritual vocation, aristocracy, Galicia, biographical studies.*

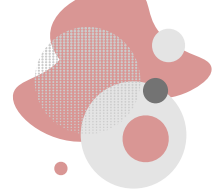
Постановка проблеми. Постать Казимира Шептицького (о. Климентія) посідає важливе місце в історії українського церковного, культурного та суспільного життя кінця XIX – першої половини XX ст. Водночас його ранній життєвий етап – дитинство та юність – залишається недостатньо комплексно осмисленим у контексті формування світогляду, ідентичності та життєвих орієнтирів майбутнього церковного діяча. Попри наявність окремих біографічних студій, у науковому дискурсі відчутною є фрагментарність досліджень, що не дозволяє цілісно реконструювати вплив родинного середовища, освітніх практик і соціокультурних чинників на становлення особистості Шептицького. Особливої уваги потребує проблема поєднання у формуванні Казимира Шептицького різних ідентифікаційних

вимірів – аристократичного походження, польського культурного середовища та української церковної традиції. У цьому контексті важливо з'ясувати, яким чином родинне виховання, освітні траєкторії та інтелектуальне оточення вплинули на його подальший вибір духовного служіння. Відтак актуалізується необхідність комплексного історико-біографічного аналізу раннього періоду життя діяча як передумови розуміння його подальшої діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження життєпису о. Климентія (Казимира) Шептицького має порівняно нетривалу, але інтенсивну традицію, що сформувалася у кілька етапів. Початковий імпульс вивчення цієї постаті був пов'язаний із діяльністю української діаспори та церковного середовища, які прагнули зберегти пам'ять про таких репресованих діячів, як о. Климентій Шептицький. У 1990-х рр. з'являються перші біографічні нариси, що мали переважно популярно-апологетичний характер. Зокрема, праця Н. Пікулик та Л. Сеника «Климентій Шептицький – слуга Божий» (1997) [10], а також публікація Л. Киричука (1995) [7] заклали підвалини для подальших студій, акцентуючи увагу на духовному подвигу та церковній діяльності діяча. Важливе місце серед ранніх праць посідає також біографічний нарис Я. К. Шептицького, перевиданий українською мовою у 2016 р., який, спираючись на родинну традицію, окреслив основні віхи життя о. Климентія [14].

З початку ХХІ ст. історіографія проблеми зазнає суттєвого розширення та поглиблення, що пов'язано як із відкриттям архівів, так і зі зростанням наукового інтересу до історії Українська греко-католицька церква. У цей період з'являються дослідження, присвячені окремим аспектам діяльності о. Климентія. Зокрема, праця С. Дмитрух висвітлює духовно-аскетичні засади його вчення, зосереджуючись на проблематиці молитви та чернечої духовності [6]. Дещо ширше ці аспекти висвітлено у студіях О. Тиховської та В. Басараба [21], В. Тучапця та В. Токара [11]. Статті С. Гуркіної [4], М. Галіва

та А. Огар [3] присвячені малодослідженим сторінкам життя діяча у 1944–1947 рр., зокрема в умовах радянських репресій.

Важливим етапом розвитку історіографії стало видання узагальнювальних монографічних досліджень. Передусім слід виокремити працю Вікторія Чернописька (2014), у якій комплексно проаналізовано релігійну та громадсько-політичну діяльність о. Климентія [12]. Найповнішим на сьогодні дослідженням є монографія І. Матковського (2019), що ґрунтується на широкій джерельній базі, включаючи архівні документи, епістолярну спадщину та пресові матеріали [9]. Особливу цінність для дослідників становить також видання листування о. Климентія Шептицького (2017), упорядковані І. Матковським та о. Ю. Бойком, які дають змогу реконструювати родинні відносини, внутрішній світ і світоглядні орієнтації діяча [1; 14].

Необхідно відзначити у здобутки польської історіографії: у колективному виданні «Arystokrata ducha» (2018) опубліковано праці С. Стемпеня [19] та М. Новак [16], у яких розглянуто відповідно життєвий шлях та освітню траєкторію Казимира Шептицького. Ці студії вирізняються використанням просопографічного та біографічного підходів і вводять у науковий обіг нові інтерпретації, зокрема щодо його освітнього досвіду та соціальних зв'язків.

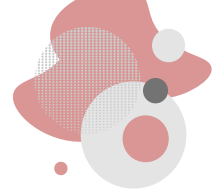
Відтак констатуємо, що сучасна історіографія проблеми характеризується поступовим переходом від описово-біографічних до аналітичних і міждисциплінарних досліджень. Водночас, попри значний доробок, низка аспектів, зокрема ранній період життя Казимира Шептицького, його освітня біографія та формування ідентичності, потребують подальшого комплексного вивчення.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на наявність біографічних досліджень, у сучасній історіографії

недостатньо розкрито комплексний характер формування особистості Казимира Шептицького в ранній період його життя. Зокрема, потребує подальшого вивчення взаємодія родинного виховання, освітнього середовища та релігійного впливу як цілісної системи чинників, що визначили його життєвий вибір. Більшість досліджень зосереджується на окремих аспектах (родовід, освіта або духовна діяльність), не інтегруючи їх у єдину аналітичну модель. Крім того, дискусійними залишаються окремі питання освітньої біографії Шептицького (зокрема, щодо навчання у Відні чи Парижі), а також недостатньо досліджено вплив транснаціонального освітнього досвіду на формування його світогляду. Не отримали належного висвітлення і механізми трансформації його ідентичності – від представника полонізованої аристократії до діяча української греко-католицької традиції. Це зумовлює потребу подальшого комплексного аналізу раннього періоду життя Казимира Шептицького з урахуванням ширшого соціокультурного контексту.

Формулювання цілей статті (визначення завдання). Мета дослідження полягає у тому, щоб проаналізувати дитячі та юнацькі роки Казимира Шептицького (1869–1892 рр.) і з'ясувати ключових чинників формування його світогляду, освітніх орієнтацій та передумов вибору духовного шляху. Відтак завдання дослідження полягають в таких аспектах: охарактеризувати родинне середовище Шептицьких та його вплив на виховання Казимира Шептицького; проаналізувати систему початкової та середньої освіти, яку здобував майбутній культурно-релігійний діяч; дослідити особливості університетської освіти та інтелектуального становлення Казимира Шептицького; виявити роль релігійних, моральних і культурних чинників у формуванні його світогляду; з'ясувати обставини виникнення покликання до духовного життя та їх зв'язок із родинними і соціокультурними впливами.

Методологія дослідження ґрунтується на поєднанні сучасних наукових підходів, принципів і методів історичного пізнання, що забезпечують комплексний аналіз процесу формування особистості о. Климентія (Казимира) Шептицького. В основу дослідження покладено біографічний підхід, який дав змогу реконструювати життєвий шлях діяча у взаємозв'язку з його індивідуальним досвідом, родинним середовищем та освітніми траєкторіями. Водночас використано просопографічний підхід, що дозволив розглянути постать Казимира Шептицького у ширшому контексті соціального середовища галицької аристократії та церковної еліти. Застосовано й соціокультурний підхід, спрямований на виявлення впливу культурних, релігійних і освітніх чинників на формування його світогляду та ідентичності.

Дослідження спирається на принципи наукового дослідження: історизму, що передбачає розгляд подій і явищ у їхньому конкретно-історичному контексті; авторської об'єктивності, яка забезпечує неупереджене висвітлення фактів і їх інтерпретацію; верифікації, що полягає у критичному аналізі джерел і зіставленні різних типів інформації для досягнення достовірності наукових висновків. У роботі застосовано низку спеціально-історичних методів. Історико-генетичний метод дав змогу простежити еволюцію світогляду Казимира Шептицького та виявити причинно-наслідкові зв'язки між вихованням, освітою і формуванням духовного покликання. Історико-системний метод використано для аналізу сукупності взаємопов'язаних чинників, що впливали на становлення його особистості. Історико-типологічний метод забезпечив співвіднесення індивідуального життєвого шляху діяча з ширшими тенденціями розвитку галицького суспільства кінця XIX ст. Використання контент-аналізу дало змогу виявити ключові смислові акценти в епістолярних і наративних

джерелах, тоді як дискурс-аналіз сприяв інтерпретації релігійних і культурних наративів, у межах яких формувалася ідентичність діяча.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що уперше: а) здійснено комплексний аналіз дитячих та юнацьких років о. Климентія (Казимира) Шептицького як цілісного етапу формування його особистості; б) обґрунтовано взаємодію родинного виховання, освітніх практик і релігійного середовища як системи чинників формування його світогляду; в) висвітлено роль європейського освітнього досвіду (Краків, Мюнхен, Париж) у становленні інтелектуального профілю діяча; г) розкрито процес формування ідентичності Казимира Шептицького на перетині українського та польського національно-культурних середовищ, римо- і греко-католицьких релігійних традицій.

Виклад основного матеріалу. Шляхетський рід Шептицьких гербу Сас – один із найвідоміших в історії українського нобілітету, а також українського культурного, освітнього, релігійного життя. В епоху належності галицьких земель до Польського королівства, Шептицькі, які спочатку відстоювали православну «руську» церкву, перейшли в унію, отримали можливість займати високі державні і церковні посади. Серед них відомими є львівський унійний (греко-католицький) єпископ Варлаам Шептицький, митрополити київські, галицькі і всієї Русі Атанасій Шептицький та Лев Шептицький. Саме митрополит Атанасій Шептицький ініціював побудову нового собору Св. Юра у Львові в середині XVIII ст. [2].

Деякі представники роду Шептицьких полонізувалися й перейшли до римо-католицького віросповідання. Серед них також були декілька латинських єпископів. Крім того, вони мали родинні зв'язки з родом Собеських, який дав Речі Посполитій короля Яна III Себеського. У 1871 р. Шептицькі отримали графський титул. Відомо, що Ян Кантій Шептицький був одружений з Софією Фредро, донькою польського аристократа та відомого

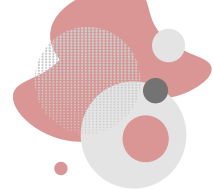

письменника Александра Фредра. У їхній сім'ї народилося семеро дітей, найстарший з яких – Роман Марія Олександр – згодом став митрополитом Греко-католицької церкви (далі – УГКЦ).

Саме в родині Софії та Яна Кантія Шептицьких 17 листопада 1869 р. у родинному маєтку у с. Прилбичі народився син, якого назвали на честь польського короля Казимира III Великого. Він став шостою дитиною у родині Шептицьких. Найстарший син Стефан помер ще в дитячому віці, Юрій – у підлітковому. Наступними дітьми були Роман, Станіслав, Олександр, Казимир, Леон. Охрестили Казимира у римо-католицькому костелі в с. Брухналь, обряд хрещення виконав о. Мартин Узарський. Місце хрещення пояснюється тим, що Прилбичі належали до римо-католицької парафії в Брухналі. Зауважимо, що в Прилбичах була греко-католицька церква, а більшість селян належали до східного католицького обряду [9, с. 57–59].

Початкову освіту та виховання Казимир Шептицький отримав у домі батьків. «Малий Казик» (так називали К. Шептицького в дитинстві) був загальним улюбленцем, жвавою і життєрадісною дитиною, яку мати Софія називала «підстрибуючим пташеням» та «щонаймилішим душком». Дітей Шептицьких навчало і виховувало одразу декілька вчителів, найстаршим з яких був чех Юзеф Свобода. Будучи добрим художником, він навчав дітей живопису, а також німецької мови. Казимира також навчали пані Дімльова та пані Куїловська (остання навчала читати). Французької мови дітей навчав Юлій Арнет. Виховання дітей займалася й служниця Адель Дефорель, яка походила з бідної селянської родини зі Швейцарії [9, с. 64–65].

Значний вплив на освіту і виховання усіх дітей в родині Шептицьких мали батько Ян Кантій та мати Софія. Перший прищепив своїм дітям любов до історії, зокрема генеалогії, виховуючи дітей у дусі гордості за те, що у роду Шептицьких було декілька єпископів та митрополитів. Митрополит Андрей Шептицький у листах до матері навіть згадував, що батько «нам дітям, часто

пояснював і згадував наших предків, портрети яких висіли в його робітні» (митрополитові найбільше запам'яталися портрети єпископа Варалаама та митрополитів Атанасія і Лева) [5, с. 11]. Друга активно займалася релігійно-моральним виховання дітей, наголошуючи, що «Бог не для того дає дітей, щоб ними бавитись..., але для того, щоб, не про себе думаючи, для Бога і для них їх оточувати любов'ю, провадити їх любов'ю і так їх кохати» [9, с. 67]. Моральними настановами і повчаннями сповнені листи Софії Шептицької до своїх синів, зокрема до Романа. Тож Казимир Шептицький виховувався в оточенні люблячої матері, суворого, але лагідного батька, низки вчителів, які зосереджували увагу дітей на опануванні нових європейських мов (зокрема, французької) та мистецтві живопису.

Найбільшими емоційними потрясіннями для К. Шептицького в його дитячі роки стала смерть дідуся по матері – письменника графа Александра Фредра та смерть старшого брата Юрія Шептицького. А. Фредро помер 17 липня 1876 р., а 22 липня відбувся величавий похорон знаменитого польського письменника у Львові. У похороні взяли участь духовенство трьох обрядів (римо-католицького, греко-католицького, вірменського), представники закладів освіти, міського і крайового уряду, військові тощо. Безумовно, на похороні була і вся родина Софії Шептицької, зокрема й малий Казимир. Пізніше ім'я Казимира, якому на той час виповнилося сім років, було згадано в листі від сім'ї Яна Кантія і Софії Шептицьких з подякою за організацію похорону. Лист було опубліковано у львівській пресі («Gazeta Lwowska») [8].

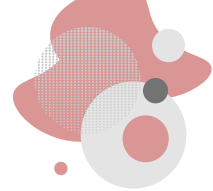
18 лютого 1880 р. помер 16-річний Юрій Шептицький, який на той час навчався вже у восьмому класі гімназії св. Анни у Кракові. Ця смерть стала потрясінням для всієї родини Шептицьких, у тому числі й для Казимира, який любив і товаришував з братом. Софія Шептицька, боячись за життя своїх дітей, особливо Романа, дала обітницю «пожертвувати» його Богові, тобто

спрямувати на духовне служіння. На думку дослідника І. Матковського, побоювання матері за своїх дітей вкарбувалися у пам'ять Казимира Шептицького, якому було неповних дванадцять років, і в майбутньому могли послужити чинником, що підштовхнув його обрати духовне служіння, постригтися в ченці, щоб опікуватися братом – митрополитом Андреем Шептицьким [8].

Після похорону брата, Казимир захворів на коклюш, причому у важкій формі. Одужавши, він активного готувався до вступу до гімназії. Софія Шептицька навчала його і старшого сина Станіслава, даючи уроки релігії та іноземних мов. У другій половині 1880 р. Казимир і наймолодший брат Леон залишилися в Прилбичах під опікою бабусі (Софії Фредро), оскільки батьки зі старшими дітьми поїхали до Кракова, а потім до Бельгії. Збереглися листи їхньої матері до Казимира, датовані серпнем і жовтнем 1880 р. та січнем 1881 р. У них мати давала настанови щодо поведінки. Один з цих листів, датований 13 січня 1881 р., опублікував дослідник Ян Казимир Шептицький. У листі мати лагідно називали сина Кальо, запитувала про здоров'я, харчування, навчання. Софія Шептицька також висловлювала побажання про Боже благословення для свого сина, турбувалася, щоб він «не сховався з правильної дороги» [14, с. 17–18].

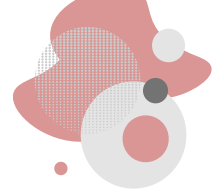
У лютому 1881 р. Станіслав і Казимир Шептицькі як «приватисти» склали в Перемишльській гімназії поточний іспит з тих навчальних дисциплін, які опановували з домашніми педагогами. Приблизно тоді Казимир познайомився зі своїм родичем о. Генріком Скінським, який був ченцем-єзуїтом і викликав дуже приємне враження у 12-річного хлопця. Крім того, на становлення світогляду Казимира мав вплив єзуїт о. Генрик Яцковський, який готував його до першого причастя. Власне перша сповідь Казимира Шептицького мала відбутися 1 квітня 1881 р., а перше причастя він прийняв у неділю 10 квітня того ж року в костелі на вул. Веселій в Кракові [9, с. 72–73].

У 1881 р. Софія Шептицька занедужала і, передчуваючи недобре, написала заповіт. Ця звістка пригноблююче вплинула на її родину, зокрема дітей. Проте незабаром хвороба відступила і Софія одужала. Але Казимир назавжди зберіг «передсмертний» лист матері до нього, в якому вона прощалася, благословляла і давали настанови щодо морального життя, закликала вдосконалювати свою душу, розум і серце [14, с. 20–23]. На думку І. Матковського, цей прощальний лист матері в майбутньому теж вплинув на вибір Казимиром чернечого служіння і відмову від світського життя [9, с. 76]. У листопаді 1882 р. померла бабуся (по матері) Казимира – Софія Фредро, написавши перед цим до нього листа з благословеннями і побажаннями успішного навчання [14, с. 24].

У віці неповних 13-ти років Казимир Шептицький вступив до гімназії № 5 св. Анни у Кракові (1 вересня 1882 р.), де навчався разом з братом Станіславом. Вони мешкали у палаці Водзіцьких у Кракові. Оскільки Казимир спочатку навчався вдома впродовж 1879–1882 рр., а гімназійні іспити складав у гімназії Перемишля, то в Кракові був зарахований до четвертого класу. Брат Станіслав навчався у шостому класі, а найстарший брат Роман – у восьмому. В одному класі з Казимиром навчалися учні, які згодом стали відомими особистостями в певних ділянках суспільного життя. Так, Станіслав Ейстрах згодом став відомим істориком і ректором Ягелонського університету; Юзеф Мегофер і Станіслав Виспянський – видатними художниками; Войцех Шукевич – публіцистом та перекладачем, громадсько-політичним діячем; Станіслав Врублевський – науковцем, головою Польської академії знань [9, с. 80].

Улітку 1883 р. брат Казимира Роман завершив навчання в гімназії, склавши іспит зрілості (матуру), та повідомив родині, що бажає вступити до Чину Св. Василя Великого. Таке рішення, звісно, вплинуло й на Казимира, який став свідком обговорення в родині вибору Романом свого життєвого

шляху. Дискутувалося не так прагнення Романа обрати шлях духовного служіння, як його вибір на користь греко-католицького обряду [13, с. 44–45; 9, с. 83–84]. Однак, як відомо, через опір батька Роман відклав реалізацію свого наміру, пообіцявши завершити навчання в університеті та пройти однорічну службу в австрійському війську.

Казимир продовжував навчання в гімназії св. Анни у Кракові, хоч його брати Олександр і Станіслав на 1883/84 навч. рік перейшли для здобуття освіти до нововідкритої гімназії ім. Яна Собеського. Він старанно навчався, а влітку відпочивав у рідних Прилбичах, або в с. Дев'ятники на Жидачівщині – в маєтку своєї бабусі Розалії Шептицької. Шостий клас Казимир закінчив доволі вдало – був другим за успішністю серед учнів свого класу. Сьомий клас він завершив з дещо нижчим результатом – п'ятим. Деякий час подорожував разом з родичами: наприкінці 1885 р. Шептицькі відпочивали в курортному містечку Опатія в Хорватії, у 1886 р. – в Горіції (Італія) [9, с. 89–90].

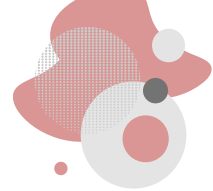
У червні 1887 р. гімназію св. Анни як один з найстаріших навчальних закладів Кракова відвідали архикнязь Рудольф Габсбург з дружиною Стефанією. Високих гостей врочисто зустрічали вчителі та учні школи, а Казимир Шептицький виголосив до них привітальне слово (про що повідомила місцева краківська преса). Рудольф Габсбург мав коротку розмову з Казимиром. Через два дні після цього Казимир склав іспит зрілості, причому з відзнакою. Про це він написав до свого брата Станіслава, котрий перебував у Відні, у листі від 8 липня 1887 р. [1, с. 23].

Отже, впродовж 1882–1887 рр. Казимир Шептицький навчався в середній школі. Як свідчить звіт директора гімназії св. Анни Ігнація Ставарського, до іспиту зрілості наприкінці червня 1887 р. приступило 83 учні звичайні, 1 учень приватний і 5 екстерністів. Серед звичайних учнів матуру склали 36 учнів, з них вісім із відзнакою (серед них і К. Шептицький). Екзамен складався із завдань з латинської, старогрецької, польської і німецької мов,

латино-польського перекладу, математики (зокрема алгебри та геометрії) [18, s. 70–71, 90]. На той час у школі викладали такі педагоги: Войцех Рипель (латинська мова), Станіслав Седлецький (грецька і латинська мови), Леопольд Сверх (латинська і грецька мови); доктор філософії і доцент Ягеллонського університету Теофіль Земба (польська мова); катехит о. Станіслав Новінський (релігія); Вінцентій Строка (загальна історія); Ян Чубенк (латинська і грецька мова); доктор філософії Ян Молін (німецька мова); Юліуш Міклашевський (польська мова, загальна історія); Францішек Томашевський, завідувач фізичного кабінету (математика, фізика); Владислав Кульчинський, завідувач природничого кабінету (математика, фізика, природнича історія); доктор філософії Теофіль Красносельський, завідувач читальні для молоді нижчих і вищих класів (латинська і грецька мови); Адольф Левай (латинська і польська мови); о. Кароль Шалашний (релігія у вищих класах гімназії); доктор філософії Станіслав Клеменсевич (математика, природнича історія); доктор філософії Ян Ленек (польська мова, загальна історія, географія); Юліуш Ляховіч (німецька мова, загальна історія); Шимон Матусяк (латинська, грецька і польська мови); Йозеф Фейхтінгер (латинська і німецька мови); Фелікс Гловацький (німецька мова); Антоній Йонець (грецька і німецька мови); Ян Остоя Сендзім (латинська, грецька і польська мови); доктор філософії Йозеф Лімбах (математика, німецька мова). На дообов'язкові дисципліни викладали: рисунки – Валери Еліаш; французька мова – Віктор Ерард Цехоський; гімнастика – Казимир Бобек; історія рідного краю – Август Соколовський, Ян Ленек і Юліуш Ляховіч; каліграфії – Адольф Левай та Ігнацій Кранц [18, s. 56–58]. Отже, серед вчителів гімназії було щонайменше шість докторів філософії.

У цьому ж році своє навчання в університеті на правничому факультеті завершив брат Казимира – Роман Шептицький, який почав готуватися до вступу у Чин Св. Василя Великого і разом з батьком відвідав Добромильський

монастир в серпні 1887 р. Наприкінці літа (28 серпня – 1 вересня 1887 р.) Казимир Шептицький перебував у м. Трір в Німеччині, де в той час проходили «Католицькі Дні». Його супроводжували священник о. Стефан Павліцький і громадський католицький діяч Станіслав Старовейський. Слід відзначити, що о. Стефан Павліцький належав до Чину змертвихвстанців, які ставили за мету готувати католицьке духовенство на східних теренах колишньої Речі Посполитої [9, с. 94–95]. Цілком можливо, що цей священник також впливав на Романа і Казимира Шептицьких, відстоюючи ідеї реформування греко-католицького чернецтва.

Осіною 1887 р. Казимир записався на правничий відділ Ягелонського університету, де перед тим студіював його брат Роман. У графі «національність» він записав «поляк». Під час навчання часто листувався з мамою, яка радила йому глибше пізнавати свою душу, приборкувати пристрасті, спілкуватися, зокрема й через листи, з священниками, не марнувати час, а займатися уроками французької та англійської мови. Першокурсник Казимир Шептицький швидко увійшов до вищого товариства Кракова, бував на балах у відомих родин (наприклад, Бадені), запрошував гостей до свого помешкання у палаці Водзіцьких, що дуже турбувало його матір. У березні 1888 р. родина Шептицьких, у тому числі й Казимир, побували в Римі, де, зокрема, їх прийняв папа Лев XIII (щоправда Казимира на аудієнції у папи не було, він поїхав дещо раніше). Наприкінці квітня того ж року він знову повернувся до Риму, де вся родина відсвяткувала Великдень. Після цього Казимир поїхав до Кракова, продовживши навчання в університеті [9, с. 97, 106–108].

На час навчання Казимира на правничому відділі Ягелонського університету викладали такі професори: Францішек Каспарек (декан у 1888 р.), Фридрих Зол, Едвард Феріх (професор торговельного права), Міхал Бобжинський (відомий історик давнього польського і німецького права,

політичний діяч, один з лідерів партії «станчиків»), Станіслав Мадейський (професор австрійського цивільного права, політичний діяч), Йозеф Клячинський, Лотар Даргун (професор історії державного права), Едмунд Кжимуський (професор кримінального права), Мавріцій Феріх (професор цивільного римського і австрійського права). Викладали й такі приват-доценти: Леон Цифровіч (австрійське адміністративне законодавство), Йозеф Розенблат (процесуально-кримінальне право), Ежвард Мостовський (австрійське цивільне право), Владислав Абрахам (церковне право), Владислав Улановський (польське право), Йозеф Мілевський (економічна політика) [20, с. 327–328]. Частина з них були іменитими вченими та політиками, членами Краківської академії знань.

Улітку 1888 р. під враження вступу брата Романа до монастиря Казимир також повідомив батькам про своє покликання і бажання присвятити себе духовному служінню. Для його батька це було важкою новиною: він уже змирився з чернецтвом Романа й не був готовий до того, що ще один син увійде до монастирського життя. Проте родині вдалося на деякий час вмовити хлопця продовжити навчання. Наступний навчальний семестр він провів у Мюнхенському університеті Людвіга-Максиміліана в Німеччині. Відзначимо, що у Галле-Віттенберзькому університеті в Німеччині навчався старший брат Казимира – Олександр Шептицький. В Мюнхені Казимир Шептицький особливо пильно навчався мистецтву рисунка. У березні 1889 р. він повернувся до Ягелонського університету в Кракові, де продовжив навчання. Крім того, брав активну участь у діяльності студентської католицької організації, яку представляв на католицькому з'їзді у Відні в травні того ж року. На загальних зборах Товариства Св. Вінсентія де Поля він розповідав про діяльність цієї організації в Королівстві Галичини та Лодомерії. Цей виступ зацікавив присутніх, оскільки в ньому йшлося про різноманітні студентські ініціативи щодо підтримки молодих людей, які здобували

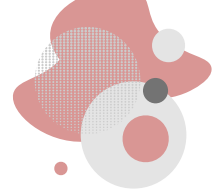

вчительську освіту, розв'язання проблеми дешевого житла у містах, опіки над міськими котельнями, які опалювали будинки в бідних кварталах Кракова тощо. Водночас у студентському середовищі Кракова Казимир Шептицький брав активну участь в організації і проведенні національних свят: Конституції 3 травня, вечорів пам'яті Юліуша Словацького, Оскара Кольберга [9, с. 111, 113, 115–116, 118–119].

Наприкінці 1889 р. Казимир Шептицький продовжив навчання в Паризькому університеті, а саме в знаменитому та елітарному Інституті політичних досліджень. У Парижі, крім навчання, він вступив до Міжнародного Товариства соціальної економіки (11 листопада 1889 р.) й залишався ним майже до Першої світової війни. Улітку 1890 р. він повернувся додому, дорогою відвідавши Берлін [9, с. 122–124]. Польські науковці С. Стемпень та М. Новак стверджують, що у 1889/90 навч. році Казимир Шептицький здобував освіту у Віденському університеті [16; 19]. Український дослідник І. Матковський зауважив цю суперечність в біографії К. Шептицького, не підтвердив і не спростував тезу польських дослідників, але наголосив на потребі подальших досліджень цього питання.

У жовтні 1890 р. К. Шептицький продовжив навчання на правничому відділі Ягелонського університету у Кракові. Він і надалі мешкав у палаці Водзіцьких, але тепер уже разом з молодшим братом Леоном, який здобував середню освіту в гімназії імені короля Яна III Собеського в Кракові. У той же час у місті перебував Роман Шептицький, тепер чернець Андрей, який проходив філософські студії в краківській колегії єзуїтів. Тому брати мали змогу бачитися частіше. У цей час Казимир ще більше заглибився у студентське життя, його обрали членом виділу (правління) студентської бібліотеки [9, с. 124].

У тому ж році він зробив перші кроки на ниві публіцистики: в газеті «Przegląd Polski» опублікував рецензію на драму французького автора Жоржа

Дюруї «Ні Бога, ні пана». Ця п'єса була спрямована проти поширення комуністичних, бланкістських ідей, була націлена на критику зневажливого ставлення до релігійності, Церкви і християнської віри. К. Шептицький під псевдонімом «Ph» спочатку окреслив суспільні відносини в тогочасній Французькій республіці, потім виклав зміст твору, розкрив ключові складові його сюжету: головний герой спочатку перебував на позитивістсько-атеїстичних засадах, але під кінець життя навернувся до Бога. К. Шептицький наголосив, що на перший погляд п'єса може видатися банальною, однак насправді для суспільства, яке через «лукаві принципи цілих генерацій», від Вольтера починаючи, призвели до «морального безпліддя широких мас», вона є особливо актуальною, бо вказує дорогу до Бога, сприяє проявам релігійного відродження у «красивому краю французькому» [17, с. 525–527].

У лютому 1891 р. Казимира Шептицького було обрано першим префектом студентської християнської організації «Sodalicja Mariańska», яка ставила за мету поширювати ідеї і практики християнського життя серед шкільної молоді [9, с. 129]. Улітку і восени 1891 р. родина Шептицьких боролася за життя Андрея (Романа) Шептицького, який захворів на тиф. Тим часом Казимир завершував свій останній семестр у Ягелонському університеті, і 18 грудня 1891 р. на «відмінно» склав усний докторський екзамен («рігоросум») з австрійського цивільно-процесуального права, австрійського законодавства і кримінального кодексу, торговельного і векселевого права. До усного іспиту додавалася і письмова дисертаційна робота, що давало підставу для присвоєння Казимирові титулу «доктора права» [14, с. 51].

Узимку Казимир разом з родиною відпочивав у курортному польському містечку Закопане, долучився до збору коштів для голодуючих дітей, але більшість часу присвячував підготовці до наступних докторських іспитів. 15 липня 1892 р. він склав на «задовільно» іспити з римського права, канонічного права і німецького права. Захист докторського ступеня відбувся

наступного дня, 16 липня, про що незабаром повідомила польська преса. Казимиру Шептицькому було надано титул «доктора обох прав» (*Iuris Utriusque Doctor*), який отримували фахівці у сфері канонічного та світського права [9, с. 135]. Залишається невідомим, чи Казимир писав дисертацію, бо австрійська і німецька системи підготовки докторів права передбачала можливість отримати ступінь шляхом складання іспитів і написання лише невеликої реферативної роботи, а не дисертації. Тож його навчання на факультеті права успішно завершилося здобуттям докторського ступеня. На той час К. Шептицькому було 23 роки.

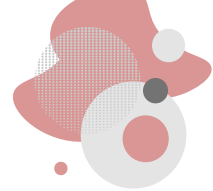
Висновки. Отже, у результаті дослідження дитячих та юнацьких років Казимира Шептицького встановлено, що формування його особистості відбувалося під визначальним впливом родинного середовища, яке поєднувало аристократичні традиції, глибоку релігійність і високий рівень освіченості. Родина Шептицьких, зокрема батьки Ян Кантій і Софія, забезпечили не лише належне матеріальне та культурне підґрунтя, а й сформували морально-ціннісні орієнтири, що базувалися на християнській етиці, історичній пам'яті роду та усвідомленні суспільного обов'язку. З'ясовано, що система початкової освіти, реалізована через індивідуальне навчання з домашніми педагогами, сприяла ранньому інтелектуальному розвитку Казимира Шептицького, формуванню мовної компетентності та естетичних уподобань. Подальше навчання в гімназії св. Анни у Кракові відзначалося високими академічними результатами і забезпечило ґрунтовну гуманітарну підготовку, що відповідала освітнім стандартам тогочасної австрійської системи. Доведено, що університетський період (Ягеллонський університет, навчання у Мюнхені та Парижі) відіграв важливу роль у розширенні світоглядних горизонтів Казимира Шептицького, інтеграції його в європейський інтелектуальний простір та формуванні правничої й суспільно-політичної компетентності. Активна участь у студентських організаціях,

публіцистична діяльність і зацікавлення соціальною проблематикою свідчать про раннє становлення його як громадського діяча. Встановлено, що важливими чинниками формування світогляду Казимира Шептицького були релігійно-моральне виховання, вплив духовних осіб та особисті переживання, пов'язані з родинними втратами. Значну роль відіграли також приклад старшого брата Романа (майбутнього митрополита Андрея Шептицького) і загальна атмосфера релігійного життя в родині, що сприяли поступовому визріванню його покликання до духовного служіння. Процес формування ідентичності Казимира Шептицького був складним і багатовимірним: вихований у полонізованому аристократичному середовищі, він поступово переорієнтовувався на українську греко-католицьку традицію. Ця трансформація відбувалася під впливом родинних, освітніх і релігійних чинників та завершилася усвідомленням вибором духовного шляху. Тож ранній період життя Казимира Шептицького слід розглядати як ключовий етап становлення його особистості, у межах якого закладено інтелектуальні, моральні та духовні засади його подальшої діяльності як церковного діяча, мислителя і представника української релігійної традиції.

Список використаних джерел

1. Блаженний архімандрит Климентій (Казимир Шептицький). Листи до брата Станіслава графа Шептицького та родини. 1881–1945 рр. / Упоряд. І. Матковський, о. Ю. Бойко. Львів, 2017. 215 с.
2. Войтович Л.В. Шептицькі. Енциклопедія історії України: Т. 10: Т-Я / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії

України. Київ: В-во “Наукова думка”, 2013.

URL: <http://www.history.org.ua/?termin=Sheptytski>

3. Галів М., Огар А. Радянські репресії проти духовенства Греко-католицької церкви у 1944–1947 рр. (на прикладі біографії о. Івана Котіва). Проблеми гуманітарних наук. Серія Історія. 2021. Вип. 6/48. С. 319–341. <https://doi.org/10.24919/2312-2595.6/48.228500>

4. Гуркіна С. Архимандрит Климентій Шептицький: маловивчені сторінки життя 1944–1947 рр. Сторінки воєнної історії України. 2011. Вип. 14. С. 203–215.

5. Дванадцять листів о. Андрея Шептицького до матері / Упор. Г. Меріям-Лужницький. Філадельфія, 1982. 70 с.

6. Дмитрух С. Блаженний Климентій Шептицький про молитву у відроджених монастирях Студійського уставу: погляд о. Климентія Шептицького на приватну і літургійну молитву, чинники, які формують і визначають духовність східного монаха. Львів: Свічадо, 2002. 130 с.

7. Киричук Л. Казимир Шептицький – малодосліджена заслужена постать в житті УГКЦ. Мета. 1995. 10 вересня. С. 16-20.

8. Матковський І. Дитинство Казимира Шептицького. Перші потрясіння – смерть дідуся і брата. Galinfo. 2018. URL: https://galinfo.com.ua/news/dytynstvo_kazymyra_sheptytskogo_pershi_potryasynnya__smert_didusya_i_brata_285454.html

9. Матковський І. Казимир граф Шептицький – отець Климентій: польський аристократ, український ієромонах, Екзарх Росії та Сибіру, Архимандрит Студитів, Праведник народів світу, блаженний Католицької Церкви: монографія. Львів, 2019. 664 с.

10. Пікулик Н., Сенік Л. Климентій Шептицький – слуга Божий. Львів: Свічадо, 1997. 64 с.

11. Тучапець В. Д., Токар В. І. Діяльність о. Климентія Шептицького у 1911–1939 рр.: напрями та етапи чернечого і суспільного служіння. Актуальні питання у сучасній науці. 2025. № 12(42). С. 1081–1095. [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-12\(42\)-1081-1095](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-12(42)-1081-1095)

12. Чорнописька В. Релігійна та громадська діяльність блаженного преподобномученика Климентія (Шептицького) (1869–1951 рр.). Львів: Галицька видавнича спілка, 2014. 302 с.

13. Шептицька С. Молодість і покликання о. Романа Шептицького. Вінніпег-Торонто, 1965. 156 с.

14. Шептицький Климентій – блаженний преподобномученик. Збірка творів / Упорядник Бойко Юрій – ієрм. Юстин. Львів: Колесо, 2014. Серія «Історично-канонічні джерела Студійського чернецтва в Україні». Т. II. 228 с.

15. Шептицький Я. К. Отець Климентій Шептицький. Львів: Свічадо, 2016. 112 с.

16. Nowak M. Edukacja Kazimierza Szeptyckiego. Arystokrata ducha. Życie i dziedzictwo błogosławionego ojca Klemensa Szeptyckiego (1869–1951). Wrocław, 2018. S. 143–178.

17. Ph. (Kazimierz Szeptycki). Ni Dieu ni maitre, par Georges Durny (Paris, Ollendorff, 1890, p. XLVIII, 257). Przegląd Polski. 1890. T. 98. Kwartał II (Październik, Listopad, Grudzień). S. 525–527.

18. Sprawozdanie Dyrektora CK Gimnazjum Nowodworskiego czyli Św. Anny w Krakowie za rok szkolny 1887. Kraków, 1887. 90 s.

19. Stępień S. Na niwie gospodarczej i duchowej... Droga życiowa bł. Klemensa (Kazimierza Marii Szeptyckiego). Arystokrata ducha. Życie i dziedzictwo błogosławionego ojca Klemensa Szeptyckiego (1869–1951). Wrocław, 2018. S. 179–232.

20. Szematyzm Krolestwa Galicyi i Lodomeryi z wielkiem księstwem krakowskiem na rok 1888. Lwow, 1888. 857 s.

21. Tykhovska O., Basarab V. Educational Initiatives of Metropolitan Andrey Sheptytskyi as a Crucial Prerequisite for the Ukrainian State Creation (Based on Pastoral Messages). East European Historical Bulletin. 2023. Issue 27. P. 117–127. <https://doi.org/10.24919/2519-058X.27.281514>